

de integrare a muzeelor românești pe liniile de dezvoltare aplicate în marile muzee ale lumii.

Scopul principal se dorește a fi prezentarea soluțiilor de management de succes folosite în muzee precum Louvre, British Museum sau Metropolitan Museum și metodele de implementare ale acestora la muzeele din România. Sunt prezentate idei de atragere a turiștilor prin realizarea unor expoziții noi, facilități oferite – altele decât clasicele pliante sau cataloage de expoziție (obiecte promoționale – calendare, agende, pixuri, ceasuri, etc.) – ghidaje virtuale și digitale, cafenele și restaurante amplasate în incinta muzeului¹. De asemenea sunt prezentate și modalități de finanțare a muzeelor, sunt puse față în față situația muzeelor occidentale care depind, ca și sursă de finanțare, de banii proveniți din vânzarea biletelor, a obiectelor promoționale, dar și de credite contractate în diferite bănci² și situația muzeelor românești, finanțate de la bugetul de stat în cea mai mare măsură.

De reușita sau eșecul implementării acestor metode în muzeele românești vom putea să ne convingem în perioada 2009-2020, conform anexelor prezentate la sfârșitul lucrării; această perioadă ar trebui să fie una extrem de prodigioasă pentru muzeologia românească, urmând a fi dezvoltate sau înființate numeroase muzee.

Remarcăm în mod deosebit utilizarea bibliografiei de proveniență occidentală, în special cea din țări cu o vastă experiență în domeniu (Franța, Italia, Olanda, Anglia sau S.U.A.).

În final, putem considera lucrarea domnului Ioan Oprea un adevărat ghid pentru cei care activează în lumea muzeelor românești și mai ales pentru generația nouă de muzeografi, în care stă viitorul acestor instituții de cultură.

Florin Bogdan

Transilvania, XXXVII (CXIII), 2, 2008, 96 p. + il.

Revistă de cultură istorică națională și europeană (întemeiată în anul 1868)³, *Transilvania* m-a determinat, prin aria preocupărilor de cercetare a istoriei, care a debutat în deceniul 7 al secolului trecut, în epoca studenției clujene, s-o răsfoiesc, nu o dată, în efortul de completare a câmpului istoriografic, atunci când am abordat aspecte, etape și momente ale dezvoltării istoriei învățământului românesc din Transilvania veacului Luminilor, evoluția culturii românilor ardeleni în epoca devenirii naționale, respectiv în Vormärz etc. În ultimul deceniu și jumătate, am consultat-o în

¹ Parte din aceste idei se aplică deja și în unele muzee din România, cel mai relevant caz fiind cel al muzeelor sibiene – Astra și Brukenthal – care s-au aliniat standardelor occidentale, beneficiind și de faptul că Sibiu a fost Capitala Culturală a Europei în anul 2007.

² Această soluție nu reprezintă o garanție a succesului. Modelul a fost patentat de muzeele americane, multe dintre ele (Museum of Modern Art din New York, Metropolitan Museum din New York) confruntându-se cu grave probleme financiare și, implicit, cu imposibilitatea de a rambursa respectivele credite. Mai multe informații în Adrian Șchiop, „Criza îngheață muzeele americane”, în *România liberă* (5 noiembrie 2008), disponibil pe www.romanialibera.ro/a138347/criza-ingheata-muzeele-americane.html.

³ *Enciclopedia istoriografiei românești*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1978, p. 461; Pompiliu Teodor, *Evoluția istoriografiei românești*, Cluj, Editura Dacia, 1970, p. 115; Idem, *Introducere în istoria istoriografiei din România*, Cluj-Napoca, Editura Accent, 2002, p. 118.

mod frecvent, diferite numere din acest „magazin istoric”, care poartă amprenta personalității polihistorului George Barițiu (1812-1893), fără să omit prezentarea ei, semestrial, la cursul de *Istoria istoriografiei românești*, când am discutat despre istoriografia romantică din Transilvania; este o etapă în care publicația a îndeplinit un indiscutabil rol în amplificarea eforturilor de instituționalizare a discursului istoric. Totodată, insist asupra publicației la prelegerea despre unul din fondatorii ei – l-am numit pe *George Barițiu!* – care ilustrează, într-o manieră plenară, ductul istoriografic romantic postrevoluționar. Din acest punct de vedere, rămâne paradigmatic textul *Istoria noastră modernă* (publicat chiar în *Transilvania*, VI, 10, 1873), din care nu lipsesc elemente de filosofia istoriei.

De data aceasta, Colegiul de redacție al publicației, condus de redactor șef Corvin Lupu, ne propune un provocator număr tematic, într-un context cultural și politic în care cartea – manuscrisă și tipărită – trăiește un moment de restriște, pornind de la una din aniversările culturale ale anului 2008 direcționată pe carte și dimensiunile ei culturale: o jumătate de mileniu de la apariția primei cărți tipărite pe teritoriul României, Macarie, *Liturghier*, Târgoviște, 1508. Redactorii nu pot uita – în cuprinsul unui mobilizator *Editorial* – nici esențiala contribuție culturală datorată ardelenilor Ioan Bianu și Nerva Hodoș, concretizată în monumentală *Bibliografie Românească Veche 1508-1830* (dintre care primele două volume tipărite în București, între 1903 și 1910), și nu trec cu vederea peste tezaurul de carte românească veche și străină păstrată în câteva colecții sibiane cu *libri rari et praetiosi*. De fapt, numărul 2/2008 al publicației sărbătorește, într-o ținută grafică de excepție, cu care publicația sibiană ne-a obișnuit în ultimii ani, aspecte, etape și momente din civilizația cărții românești și străine vechi și moderne, manuscrise și tipărite, oferindu-ne mai multe articole, comunicări, studii, note de lectură etc., într-o elegantă punere în pagină, din care nu lipsesc rezumate în limbi de circulație internațională, așa-zisele „cuvinte cheie” (*Schlagworte*) și multe ilustrații de bună calitate (alb-negru și color).

Dacă privim problematica atrăgătoare a revistei din perspectiva trinomului context, text și subtext, nu putem să nu remarcăm segmentul din publicație consacrat unui monument al tiparului românesc medieval – Macarie, *Liturghier*, Târgoviște, 1508. Pentru această venerabilă carte pledează, prin formă redacțională și prin tematică, articolul lui Laurențiu Streza, „Liturghierul lui Macarie. O jumătate de mileniu de la tipărirea Sfintei Liturghii”, și cel semnat de Maria Fota și Vasilica Ciorogar, „Liturghierul lui Macarie. Lucrări de restaurare”. Multe dintre texte surprind prezența tipăriturilor românești vechi în diferite colecții – ne gândim la contribuția Anei Grama, „Cartea veche românească în contextul Colecțiilor speciale. Un episod sibian în pregătirea Bibliografiei Românești Vechi”, ori la eseul Teodorei Ancateu, „Însemnări de pe cărți vechi românești răspândite pe teritoriul Comitatului Alba de Jos în secolele XVII-XVIII. Itinerariu tematic”, respectiv la rezultatele cercetărilor lui Ioan Oros, „Circulația cărții românești în Țara Silvaniei (secolele XVII-XIX) și efectul de colportaj”, ale Gabrielei Mircea și Ioan Mircea, „Două Psaltiri de Blaj din colecția muzeului albaulian, pretext pentru considerații bibliografice și documentare mai ample”, Dorin Teodorescu, I. „Ceașlovul sibian din 1802”. II. „Lămurirea problemelor mineelor de Buda din 1804-1805”, Pavel Vesa, „Carte veche românească

în bibliotecile parohiale arădene” și, în fine, Liliana Oprescu, care schițează „Istoria cărților românești în documente șaguniene din Arhiva Mitropoliei Ardealului”.

Membrii echipei redacționale ai revistei *Transilvania*, care au conlucrat cu aplicație și sistem pentru finalizarea acestui încântător număr tematic, consacrat cărții românești și străine vechi, prezintă o serie de materiale care ilustrează, cu mijloace culturale specifice, așa-zisa „geografie culturală” înregistrată și de cartea străină veche în spațiul geo-politic românesc ori continental, ajunsă pe căi știute și neștiute, respectiv conservată în diferite biblioteci și colecții din România. Din acest unghi al investigației, sunt relevante rezultatele propuse de Constantin Ittu, „În Biblioteca Brukenthal «curmala dulce-i pildă pentru carte»”, Marinela Rusu, „Valori culturale aflate în Biblioteca Colegiului Național „Gheorghe Lazăr” din Sibiu”, Andreea Mârza, „Enea Silvio Piccolomini și «Epistolae Familiares»”, respectiv modernele și necesarele opinii ale lui Bogdan Andriescu, care ar trebui continuate și adâncite, „Timp liber și lectură în Transilvania secolelor XVI-XVII”, fără să trecem cu vederea comunicarea Maurei Giura, „Iluminismul românesc între influența germană și cea franceză”, parte dintr-o provocatoare teză de doctorat în Istorie, susținută în urmă cu ceva timp la „Alma Mater Cibiniensis”, care așteaptă să fie publicată.

Realizatorul elegantului număr 2/2008 din *Transilvania*, pe care l-am parcurs cu creionul în mână în cadrul lecturii – l-am numit pe Silviu Borș, recent Doctor în Istorie la Universitatea „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia – merită felicitări, alături de ceilalți redactori, fiindcă a acceptat, inspirat, și articole ori comunicări care vizează conservarea și păstrarea tezaurului de carte și pentru generațiile care vin după noi. În acest context al consultării revistei ne atrag atenția comunicările lui Alexandru Știrban, „Conservarea și restaurarea cărților vechi”, respectiv Maria Fota, „Cazania lui Varlaam, Iași, 1643. Restaurare artistică”.

Lectura atentă a numărului 2/2008 din *Transilvania* ne îndreaptă, instantaneu, asupra unui fragment din sus-citatul *Editorial*, care îndeplinește în bună măsură calitățile unei *Confessio*, respectată în cea mai mare parte de redactorii sibieni. Este un întemeiat motiv să-i felicităm pentru indiscutabilul program cultural, promovat în cunoștință de cauză și de data aceasta, și să cităm, în finalul consemnărilor, un concludent pasaj: „Mijloacele noi de stocare și comunicare a cunoștințelor – inclusiv cele științifice sau artistice – coexistă cu *cuvântul tipărit* – *carte*. A insista să ne antepronunțăm în privința a ceea ce ne rezervă viitorul pe acest palier pare un exces și încă unul absolut inutil și gratuit. Dar, *în ceea ce privește preocupările noastre de acum*, este oportun ca, după programul și posibilitățile fiecăruia, să revenim în lumea fascinantă a cărții!”

Iacob Mârza